

Patron

čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor

2/2017 (28. ročník)

OBSAH VYDÁNÍ PATRON 2/2017

Úvodní slovo	3	Probíhá obnova Emauzského obrázku	22
Válečný pomník v Rudolfově obnoven	4	Památka Karla Nádeníka na Smrku	24
Obnovený Gahlerův kříž poničen!	6	Zemřel kamarád Olda Sladkovský	26
Putování k Mariánskohorským Boudám	8	Spolek Patron opět vystavuje	27
Wenzel Aust zvaný Rauscheck	12	Obnova kříže obětí sedmileté války	28
Historie hodkovických domů, 1. díl	17	Děje se v Jizerských horách	30
Požehnání obnovené Wallerovy kapličky	19		

Květnové vzpomínky na Františka Pavlise se zúčastnilo deset přátel, foto Joe Kuna

Paní Paulisová poprvé k pomníčku přivedla bratra s manželkou, foto Joe Kuna

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Jednou z našich oblíbených činností je pořádání spolkových výletů za drobnými památkami Jizerských hor a Frýdlantska. Zúčastnit se jich mohou jak členové spolku, tak zájemci z řad veřejnosti. Doposud se každý výlet setkal s kladným ohlasem a byl příležitostí nejen k poznání nových míst a příběhů, ale i k setkávání s lidmi, které spojuje stejný zájem.

Rádi bychom tuto tradici nepřerušili, a proto již nyní připravujeme prázdninový výlet do polské části Jizerských hor. Ten se bude konat v sobotu 26. srpna 2017 a představí zajímavá místa a pomníčky v okolí krásného lázeňského města Świeradów Zdrój. Pěšky půjdeme po trase: Świeradów Zdrój – Johannesstein (Świetojanki) – Sepia Góra – vyhlídka hraběnky Sofie (Sepik) – tři pomníčky Christa a Hirta – Świeradów Zdrój. Výlet povedou Otokar Simm a Bohumil Horáček.

Protože se do Świeradowa budeme dopravovat auty, je nutné, aby případní zájemci sledovali spolkový web, kde budou přibližně dva týdny před konáním výletu upřesněny všechny informace. Členové Spolku Patron navíc obdrží pozvánku mailem.

Přejeme vám hezké léto v Jizerských horách.

Výbor Spolku Patron

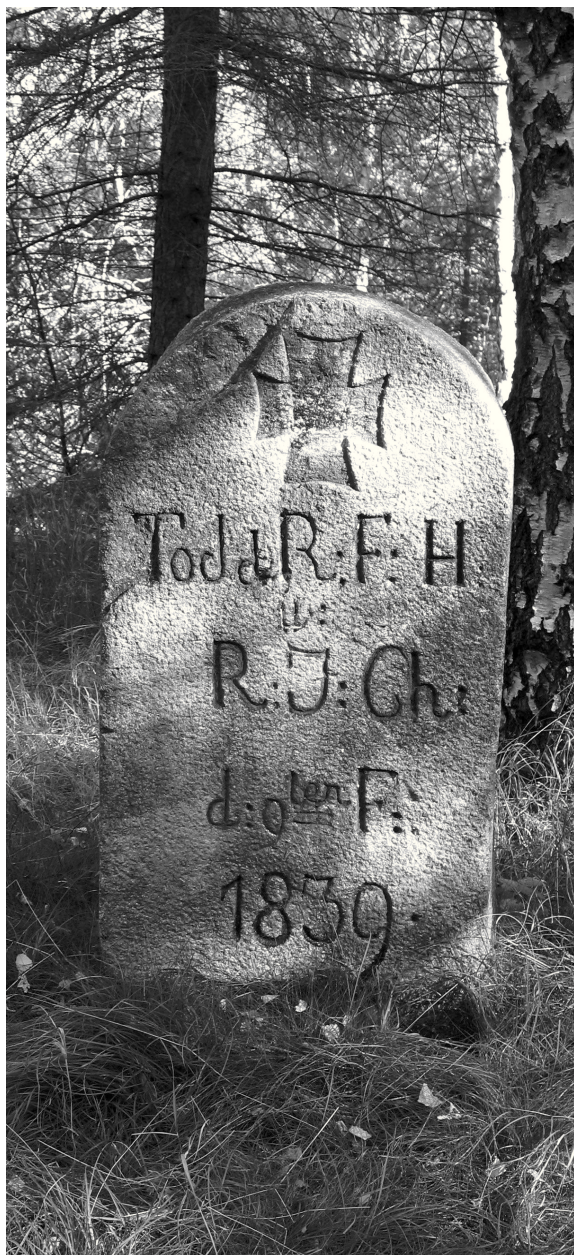

Foto Otokar Simm

Válečný pomník v Rudolfově obnoven

Bohumil Horáček

První světová válka (před rokem 1939 známá jako Velká válka nebo světová válka) byl válečný konflikt probíhající od roku 1914 do roku 1918. Také v obci Rudolfov (Rudolfstal) ve Velké válce ztratili své rodáky a k uctění památky svých statečných kamarádů, synů a otců vybudovali důstojnou připomínku pro budoucí časy. Dne 25. srpna 1929 byl vztyčen a slavnostně odhalen kamenný památník postavený mistrem kameníkem Klamtem z Bedřichova. Stal se tichou vzpomínkou na padlé.

Památník tvoří obelisk tesaný z rudolfovské žuly. Osazen je na soklu 106 × 106 cm o výšce 33 cm. Dolní část obelisku tvoří kvádr vysoký 115 cm s vytesaným ložem pro pamětní desku. Kvádr pokračuje sbíhavým pylonem vysokým 200 cm zakončeným 15 cm vysokou špicí. Celkem je památník vysoký 363 cm. Ve vrcholové části je vytesán kříž a nápis „DER HEIMAT DANK 1914 – 1918“.

Pamětní deska obsahuje všechna jména padlých, foto Otokar Simm

Na pamětní desku byli vytesáni:
*Appelt Albin (1890-1918),
Elstner Heinrich (1879-1916),
Hauser Anton (1876-1915),
Heinrich Bruno (1897-1917),
Hirschmann Wilhelm (1888-1914),
Hübner Ferdinand (1878-1915),
Keil Gustav (1899-1918),
Müller Josef (1886-1915),
Plaschke Adolf (1895-1915),
Simon Franz (1884-1918),
Scharfenberg Gustav (1883-1918),
Schatten Ernst (1884-1918),
Schatten Julius (1876-1918),
Tischer Adolf (1891-1917),
Wünsch Gustav (1891-1917),
Wünsch Josef (1896-1916).*

Velká válka nepřinesla světu poučení, historie se opakovala a vojáci, ale i civilisté, byli dehonestováni dle příslušnosti k určitému národu. Pamětní deska z pomníku se ztratila, stejně tak

zábradlí i pieta rudolfovského památníku.

S velkou a nezištnou pomocí archivu Bc. Radka Brože se podařilo vyhledat historické informace o vzniku památníku a o občanech Rudolfova, kteří padli ve Velké válce. Pavel Vlášák z Fojtky navrhl a vyrobil novou pamětní desku. Odhalení obnoveného pomníku se konalo v pátek 23. června v 17 hodin. Rodina Nestlerova vypořádala s pozvánkou. Důstojnou atmosféru znovuoživení pomníku zajistili členové Spolku vojenské historie Liberec. Nechtě pomník připomíná občany Rudolfova, kteří položili životy za svou vlast v první i druhé světové válce, a je i příspěvkem ke světu bez válečných konfliktů.

Pomník po obnově v roce 2017, foto O. Simm

Rudolfovský pomník na pohlednici z třicátých let 20. století

Obnovený Gahlerův kříž poničen!

Bohumil Horáček

Členové spolku Patron instalují Gahlerův kříž (21. srpen 2016)

a úpravy kovového kříže. Velkou zásluhu na získání a opracování žulových kamenů mají Jakub Šrek a Vojtěch Mai. Z původního kříže se nedochovalo vůbec nic, a tak všechny kamenné i kovové části bylo nutné vyrobit znovu. Něco se ale přeci dochovalo: dva přes půl století staré diapositivy, pořízené kdysi Miloslavem Nevrlým, díky kterým jsme znali původní podobu pomníčku.

Na začátku srpna 2016 se členové Spolku Patron vydali na vytipované místo, aby zde vykopali jámu pro základy žulového podstavce, na němž bude litinový kříž vztyčen. Poslední srpnový den byl kříž i s podstavcem poprvé zkusmo sestaven a jeho vzhled byl již při tomto prvním a pracovním sestavení nádherný. Na Novou Louku se památka po letech „vrátila“ dne 21. září 2016.

Gahlerův kříž nedaleko Nové Louky byl poničen! Stalo se tak pravděpodobně v poslední květnový den letošního roku. Jednoznačně jde o vandalický čin. Kříž byl oddělen od vzpěry, a pak byl zjevně činěn pokus o jeho uvolnění kýváním. Přitom muselo dojít ke zlomení kříže, který si zatím neznámý pachatel odnesl. Kříž tak lidské zlomyslnosti a sobectví bohužel nevydržel odolávat ani jeden celý rok.

Původní tzv. Gahlerův kříž stával na křižovatce lesních cest až do začátku 60. let minulého století, kdy byl při rozšiřování křižovatky necitlivě odstraněn a zmizel neznámo kde. Spolek Patron inicioval jeho obnovení a díky vstřícnosti vedení Krajského ředitelství s. p. Lesy ČR se v roce 2016 podařilo tento úmysl uskutečnit.

Přípravné práce a vyřízení potřebné administrativy zabraly první polovinu roku. Během léta pak probíhaly kamenické práce na žulovém podstavci

Jsme přesvědčeni o tom, že se Gahlerův kříž po více než 50 letech znovu stal ozdobou Nové Louky. Celá událost, spojená s jeho poškozením je velice smutná. Materiální škoda činí po prvních odhadech nejméně 20 tisíc korun, zmaření vynaložené práce, úsilí a volného času nelze vyčíslit. Podle tří kamenů chránících svíčku je zřejmé, že si lidé k tomuto kříži našli cestu. Řada návštěvníků Jizerských hor se u něj, když jsou na Nové Louce, vždy zastaví. I proto se Spolek Patron bude snažit o brzký druhý návrat památky na své místo.

*Žulový podstavec s vychýleným torzem liti-
nového Gahlerova kříže (1. červen 2017)*

*Detail rozsahu poničení – kříž nepřekal
ani jeden rok*

Putování k Mariánskohorským Boudám

Milan Poláček

V Jizerských horách, 14. dubna 1990

Po dvouleté přestávce nadešel čas dalšího setkání znalců zdejších památek, z něhož jsem si odnesl spoustu nových poznatků. Mimo jiných i ten, že kámen na břehu soušské přehrady vůbec není starým panským mezníkem, po němž jsem původně pátral. Prý jde o obyčejný patník na hranicích lesních oddělení, a tak jedinou neznámou na něm zůstávají iniciály RJ. Ale podle informací, které jsem dostal, je možná estetičtější než onen hledaný hraničník, neboť není „ozdoben“ nevkusnou plechovou stříškou...

Myslel jsem si, že krátký výlet před tímto setkáním a cesta z něj budou jen jeho doplňkem, hezkým úvodem a příjemnou tečkou. Nenapadlo by mne, že již dnes se začne plnit předsevzetí, které jsem si dal minulou zimu a které jsem sám pro sebe nazval *Putování po nových cestách*. Na rozcestí Josefův Důl – Lesní brána jsem se totiž rozhodl zjistit, zda pěšina, vedoucí po pravém břehu Jedlové k největšímu vodopádu,

Památka U Plechového pánaboha ještě před opravou

existuje nejen na Nevrlého mapě, ale i ve skutečnosti. A opravdu: ze značené cesty odbočuje po bytelném mostku vlevo a hned za ním se rozdvouje. Levá větev zřejmě končí ve stráni nad nejvýš položenými domky Hujerova kouta, snad u malého rybníčku poblíž.

Ale ta pravá zatím dosti strmě stoupá, záhy zúžena mladým smrčím a březovím jen v úzkou pěšinu. Až později se rozšiřuje a vyrovnává, občas pokryta velkými plochými balvany a lemována tarasy. To mne utvrzuje v dojmu, že i tady jdu po bývalé svážnici, možná i původní pěši trasou údolím Jedlové. Za pravotočivým obloukem, asi po půldruhém kilometru, cesta přechází po náspu do protisvahu a hned se ztrácí v trávě. Rozhodně tedy nekončí – jako na jmenované mapě – přímo u vody. To mi ale nevadí, protože vodopád už je na doslech. Několik desítek metrů chůze přes mohutné vývraty na strmém břehu – a už je vidět zábradlí na skalnatém ochozu. Těžba zničených lesů tedy zasáhla od Jizery až sem, proto byla přeměněna povalová Mořská cesta v jednu z mnoha panelových vozovek.

Ještě než o jedenácté začalo plánované setkání, stačil jsem – nejdříve sám (neúspěšně), pak s přítelem – vyhledat obrázek U Plechového pánaboha. Je to veliký kříž

Tajemný třímetrový balvan s letopočtem 1924

s plechovým korpusem, skrytý mezi větvemi drobného buku, ve směru od Mariánskohorských Bud posledního v řadě tří podobných stromů. Neznalý hledá kříž opravdu těžko, neboť od jara do podzimu jej kryje bohaté listoví. To ovšem nebylo příčinou mého ani přítelova tápání – větve šuměly ve větru dosud holé. Na vině byl spíš fakt, že hnědorzivost plechu takřka splývala s okolím; po pestrých barvách malby už nebylo ani památky. O několik hodin později na setkání jakýsi muž ve stejnokroji Státní ochrany přírody potvrdil, že znamení zanedlouho na nějaký čas zmizí ze svého stanoviště, aby ho podrobili opravě.

Něco po třinácté hodině je konec setkání. Vycházím před dům, loučím se se všemi, kdo jsou nablízku, když mne do očí uhodí prudký, nečekaný svit jarního slunce. Ty podivné ranní cáry nízké oblačnosti zmizely během našeho sněmování bůhvíkam. Cesta mne pak svedla ze zelené značky, směřující k Albrechticím, do hustého smrčí, na starou povalovou stezku přes mokřiny na západním úbočí Bučiny. Je třeba jít právě tudy a pak ještě lesem asi kilometr severovýchodně pod Mariánskou horu – tu stojí, jakoby od věků ze země vyrůstající, tajemný třímetrový balvan s letopočtem 1924. Někteří ho prostě nazývají jen Pferdsteinem, jiní dokonce tvrdí, že na tom

Sokolský pomník v Desné

místě uvedeného roku zabloudil kůň. Bezpochyby šlo o vzácné a vysoce vážené zvíře, když si zasloužilo takový pomník.

Podobných podivuhodností bylo na cestě do údolí Bílé Desné ještě několik. Například americká vlajka na neumělém dřevěném stožáru u jednoho z rekreačních domů Mariánské Hory. Jak podivně se tam vyjímal, se Špičákem a okolními kopci na pozadí. Nebo cesta přes modřínový háj, přecházející prudkým svahem v les bukosmrkový a ústící přímo u budovy polesí pod Protrženkou. Ty modříny vyrůstaly z neskutečně lehké půdy, pokryté silnou vrstvou spadaného jehličí, které nikdo neodklízí. Měly podivně zakřivené kmeny, nejdřív rostlé kolmo ke svahu a teprve po několika decimetrech trčící vzhůru k nebi. Byla to krásná, přírodní dokonalost v nedokonalosti.

Nakonec jsem si prohlédl ještě obelisk založení místního Sokola u školy naproti elektroporcelance a také pamětní balvan z osudově prorvané přehradní hráze. Ten byl nedávno osazen černou deskou s obrázkem a textem, v negativním provedení kopírující předešlou tabuli. Říká se, že to byla poslední práce místního kamenosochaře, pana Melicha. Ale i tento nový materiál již má na svém hladkém povrchu několik nehezkých puklin. Skutečně musí mít každá krása i své stíny?

Balvan-pomník obětem Protržené přehrady

Wenzel Aust zvaný Rauscheck

Jiří Růžicka

... Příběh patří ferdinandovskému cestáři Václavu Austovi, známému v širokém okolí pod rodným jménem své ženy jako Rauscheck. Za mlada stavěl na vojně u sapérů silnice a dostal se proto do služby v panských lesích hraběte Clam-Gallase a nakonec byl jakýmsi jizerskohorským cestmistrem. Postavil i dnešní zeleně značenou cestu pravým úbočím Malého Štolpichu, zvanou německy Riegelweg, a to z křižovatky Hvězda za Novou loukou do Ferdinandova. V horách, které měl velmi rád, trávil celé dny a nejvíc se mu zalíbilo právě ve skalnaté rokli Malého Štolpichu. Když zestárnul a doma míval všelijaké trampoty, říkával prý často: „Až bych měl jednou umřít, tak si se mnou nikdo starosti dělat nemusí, zmizím a nikdo mě už nenajde.“ Své chmurné proroctví splnil, jednoho dne odešel do lesa a už se z něho nikdy nevrátil. Hledali ho lidé hodně dlouho, lesy prochodili, skály prohledali, ale ferdinandovského cestáře nenašli. (...) A protože přesné místo nikdo neznal a nemohl mrtvému cestáři postavit pomníček, začali lidé na jeho památku říkat oné cestě nad vodami Malého Štolpichu Rauscheckova cesta.

Miloslav Nevrlý, Kniha o Jizerských horách

Riegelweg (Rauscheckova cesta) z Nové Louky do Ferdinandova, foto Bohumil Horáček

Když matriky promluví...

Václav Aust se narodil 3. dubna 1841 v Hejnicích č. p. 205 svobodné matce Marii Anně Austové. Otec není v matrice uveden, a proto dostal Václav příjmení po své matce. Přibyl do domácnosti prarodičů Ernesta Austa a jeho ženy Magdaleny, rozené Weberové.

O měsíc později, 15. 5. 1841, se v téže domě narodilo další dítě, Ferdinand Aust. Ani jeho matka – Veronika Austová, sestra Marie Anny – nebyla provdaná. Vypadá to, že Václav bude vyrůstat se svým bratrancem Ferdinandem, ale ze starých záznamů se dozvídáme, že o dva roky později, 21. 11. 1843, zemřel v Hejnicích č. p. 2 jistý Václav Rauscheck, jemuž bylo 40 let. Vzhledem k tomu, že v domě č. p. 2 jeden čas přebývali i příbuzní Austových – a Václav je po zbytek života přezdíván Rauscheck – zdá se, že dostal přezdívkou po svém otci. Nikoliv tedy po rodném jméně matky, již se narodil za svobodna.

Dá se spekulovat, že se se stejným mužem měla poměr i matka Ferdinanda. Pokud by tomu tak bylo, pak by se z bratrance Václava stal bratr... To už ale nikdo nevypátrá a pro náš příběh to ani není důležité.

Roku 1850, 18. června, se dosud svobodné Marii Anně narodila Julie, Václavova sestra. O jejím životním osudu nám není nic známo. Václav i Ferdinand zůstali po celý

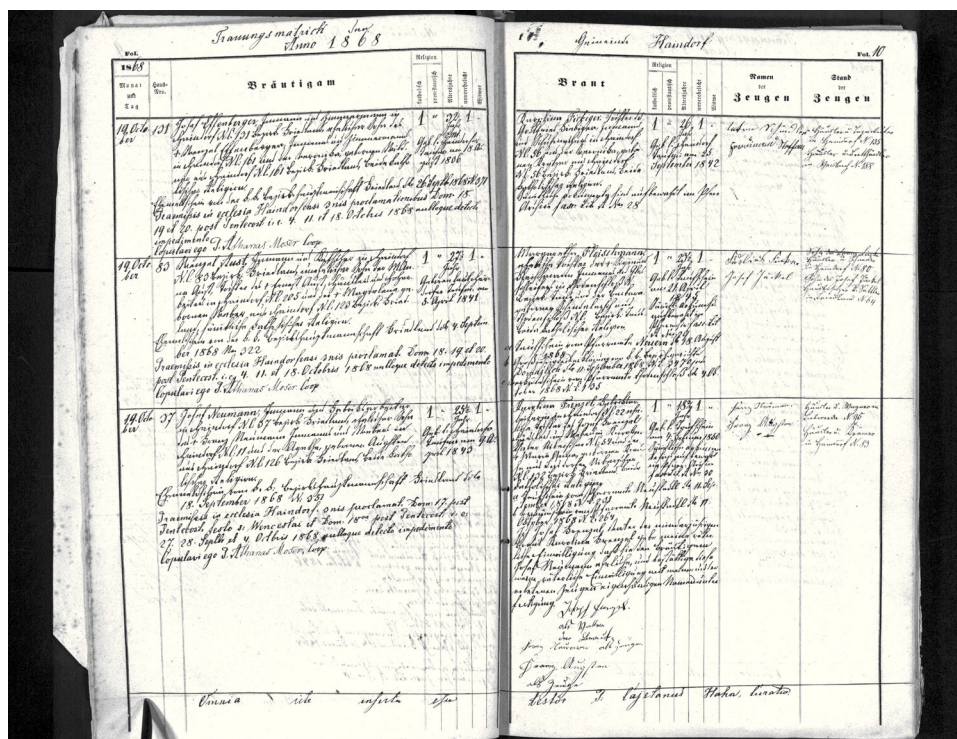
[illegible]

V matričním zápise Austova narození není otec uveden

svůj život věrni Hejnicím a Ferdinandovu. Ve dvaceti letech odchází Václav na vojnu, kde se dostává do služby u sapérů, dnes ženijního vojska. Zde se naučí stavět silnice a mosty a tato činnost ho pak provází po celý život.

Na vojně si nachází i svou budoucí ženu Margaretu Fleischmannovou z Trhanova u Domažlic, s níž přivádí 6. března 1866, při svém pobytu v Novém Městě pod Smrkem, na svět prvorozeného syna Václava ml. Později se Václav st. s Margaretou stěhují do Hejnic, kde ji 19. 10. 1868 vede k oltáři a bere si ji za ženu. Byla to ovšem svatba na poslední chvíli, neboť již 2. 2. 1869 se jim narodil druhý syn, Josef. Během jejich pobytu v Teplicích přišel na svět 13. 1. 1876 syn Karel a 7. 5. 1881 ještě Rudolf. Dva roky poté, 4. 3. 1883, i první dcera Terezie, která však v pouhých deseti letech 31. 5. 1893 zemřela.

Když bylo Václavovi staršímu šestapadesát let, stal se poprvé dědečkem, to když se jeho synu Václavovi a ženě Karolíně, rozené Kotterové, narodila 11. 3. 1896 dcerka Anna. Ta ale již 8. prosince v necelých dvou letech zemřela. Následovala i další vnoučata (Wilhelm *1. 3. 1897 †18. 3. 1897, Julius *12. 7. 1898, vnuk Josef zemřel při porodu 16. 7. 1899, Anna *27. 9. 1900 †1. 11. 1903).

Matriční kniha se záznamem sňatku Václava Austa a Margarety Fleischmann

Po vojenské službě nastoupil Václav Aust starší jako cestář na Clam-Gallasovském panství, kde se vypracoval na cestmistra a později v tomto oboru i podnikal (tak je to uvedeno v matrice) a stavěl nové silnice ve Frýdlantském okrese.

Jeho nejznámější stavbou je cesta z Ferdinandova přes Hřebínek na Novou Louku zvaná Riegelweg. Později, po jeho smrti se jí začalo říkat Rauscheckova cesta. Pro frýdlantské panství byla tato cesta významnou spojnici mezi frýdlantským zámkem a loveckým zámekem na Nové Louce. To dokládá i zavedení telefonní linky podél této cesty z ferdinandovské hájovny na Novou Louku. Telefonní linka sloužila i po válce a sloupy bylo možno spatřit ještě v sedmdesátých letech, stejně jako vrak pojezdné autodilny z doby, kdy touto cestou na konci druhé světové války ustupovala jednotka německé armády směrem do vnitrozemí.

Riegelweg se cestě říkalo podle vrat (Riegel – závora), která se nacházela v místě pod Ptačími kupami, kde cesta vcházela do zámecké obory. Tady se muselo s povozem vždy zastavit, otevřít vrata, popojet a zase za sebou bránu zavřít.

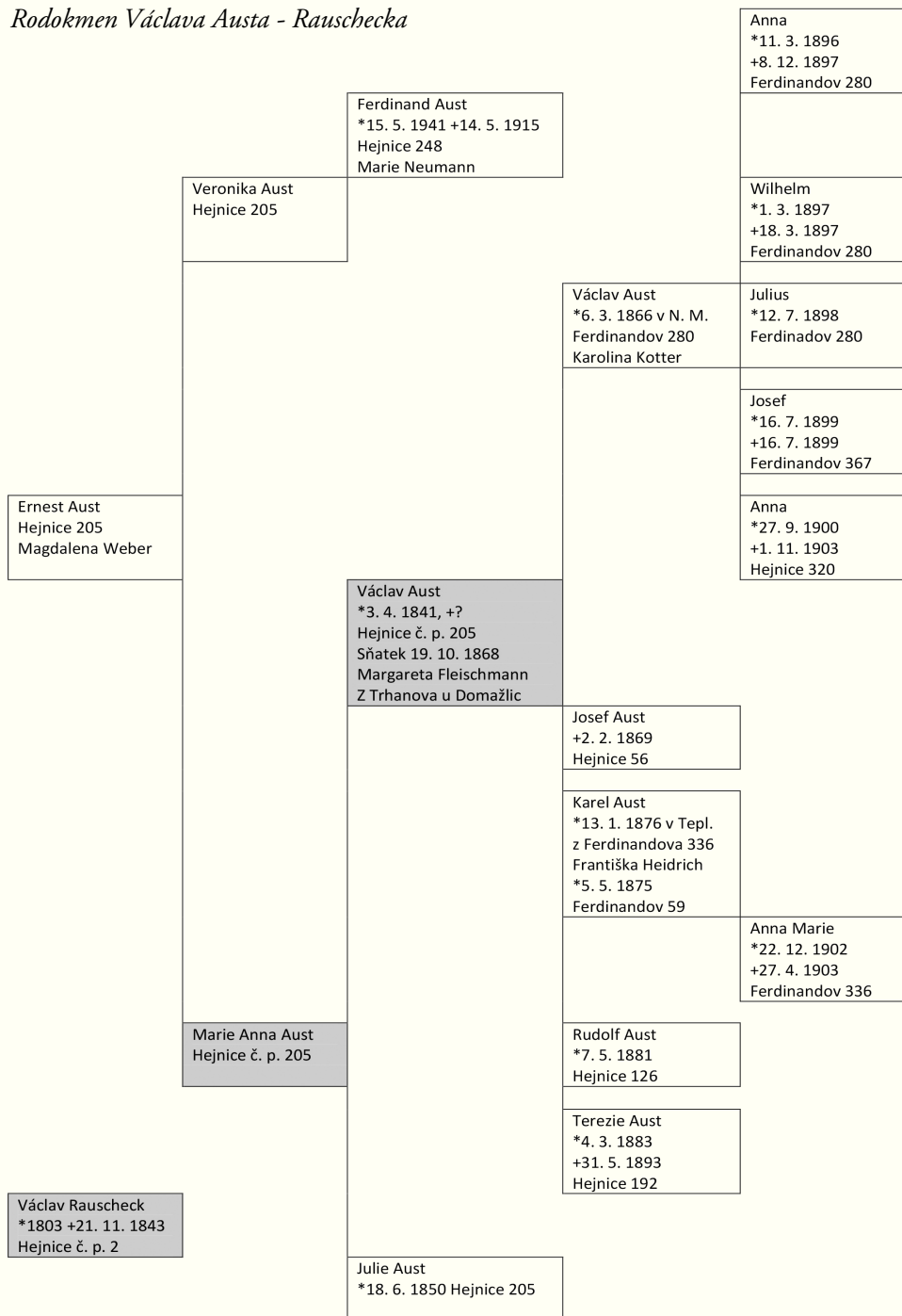
Václav Aust bydlel se svou ženou ve Ferdinandově č. p. 280, na křižovatce hned pod lesem u restaurace Waldschloss (později zvané Svaz). Než se nastěhovali do tohoto domku, pobývali nějaký čas i v č. p. 14.

Kdy Václav Aust, alias Rauscheck, zemřel, to není známo, neboť v matrikách jeho úmrtí zapsáno není. Není známa ani jeho podoba – údajně to byl statný dobrosrdečný člověk s velkým šedivým plnovousem. A tak můžeme uvěřit legendě, že na sklonku svého života skutečně odešel do hor a už se z nich nikdy nevrátil...

Austova památka, visící před mnoha lety na jednom z buku, archiv Herberta Endlera

Rodokmen Václava Austa - Rauschecka

Historie hodkovických domů, 1. díl

Jan Buriánek

Zavítejme společně do Hodkovic nad Mohelkou a poznejme zajímavou historii některých ze zdejších domů. První část třídílného seriálu článků nás vede na hodkovické náměstí. V jeho jihovýchodní části objevíme zajímavý dům č. p. 168.

Nechal ho postavit Joachim Unger. Do Hodkovic přišel z Jablonce nad Nisou a byl malířem skla. Jeho iniciály jsou nad vchodem dochovány dodnes. Jeho syn Xaver Unger postavil později ve stylu italských patricijských domů vedlejší dům č. p. 169, který vlevo přiléhá těsně k původní stavbě. Ale vraťme se k domu č. p. 168 – dalšími majiteli domu byli manželé Schneudrovi. Jejich dcera Maria se v roce 1934 provdala za Gottfrieda Erbena, významného akademického malíře. Gottfried Erben se narodil v roce 1902 v Liberci-Rochlicích. Absolvoval gymnázium v Liberci a následně čtyři

Vlevo č. p. 169 – Ungrův dům, vpravo č. p. 168 – původně dům Joachima Ungra

roky umělecké školy v Jablonci nad Nisou a další dva roky ve Vídni. Erben maloval převážně portréty a své práce vystavoval na četných výstavách. Jedna z nich se konala v roce 1928 v libereckém muzeu. Za povšimnutí stojí ateliér, který se dochoval ve střeše domu dodnes. Původně byly na střeše tři malé vikýře.

Manželka Maria Erben se narodila v roce 1913 v Hodkovicích nad Mohelkou a byla také malířkou. Uměleckou školu vystudovala v Liberci a i ona patřila mezi významné umělce. Mezi její velká díla patří monumentální plátno pro kostel sv. Sebastiánů v Mnichově a plátno pro křížovou cestu v Tacherlingu. Podle pamětníků byla paní Erbenová noblesní dáma. Narodily se jim čtyři děti. Po roce 1945 následoval jejich odsun do Německa, kde našli nový domov v Törwangu u Rosenheimu.

Gottfried Erben byl těžce nemocný. Maria mu věnovala veškerou péči a po dobu jeho nemoci se nemohla naplno věnovat malování. Manžel zemřel v roce 1979 a Maria jej přežila skoro o třicet let. Zemřela v roce 2008 v nedožitém věku 95 let.

Před válkou se v tomto domě nacházela prodejna obuvi Baťa.

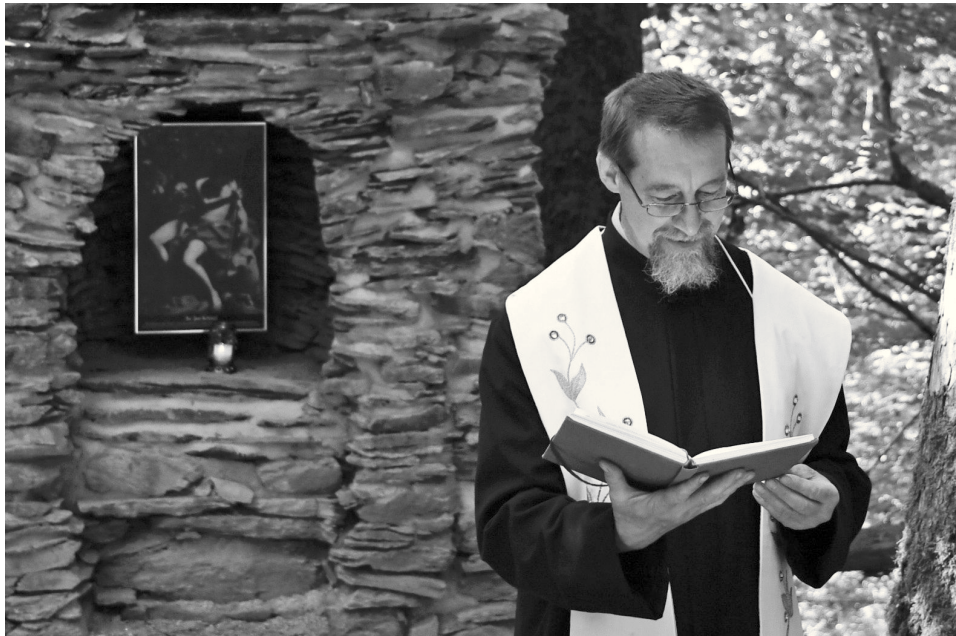
Hodkovice na pohlednici z počátku 20. století, archiv Bohumila Horáčka

Požehnání obnovené Wallerovy kapličky

Borek Tichý a Jan Suchánek

V pondělí 19. června 2017 požehnal děkan jablonecké římskokatolické farnosti v Jablonci nad Nisou R. D. Oldřich Kolář obnovené Wallerově kapličce. Slavnostní události, která trvala déle než 30 minut, se zúčastnilo 65 hostů. Z přítomných můžeme jmenovat například starostu Rádla Miroslava Šikolu, starostu Rychnova u Jablonce nad Nisou, Tomáše Levinského, za Lesní správu Jablonec nad Nisou se zúčastnil Michal Hovorka. Mezi přítomnými byli též P. Antonín Kejdana, františkán z Liberce, či členové Spolku Patron v čele s předsedou Liborem Bednaříkem a čestným členem Miloslavem Nevrlým.

Rod Wallerů měl svoji usedlost postavenou na skalním hřbítu v již zaniklé osadě Mohelka, která kdysi patřila k Pelíkovcům. Osadu Mohelka v minulosti obtékala širokým obloukem stejnojmenná říčka. Avšak v důsledku stavebních prací na stávající hlavní silnici bylo celé území výrazně upraveno a tok Mohelky i komunikace z Jablonce na Turnov byly napříměny. Kaplička se dnes nachází na jižní hranici obce Rádlo, asi 50 m od hlavní silnice z Jablonce nad Nisou k Turnovu.

Obnovené kapli požehnal jablonecký děkan Oldřich Kolář, foto Zbyněk Kobylka

O Wallerových, jejich domu i kapličky se můžeme dočíst v knize *Rádlo – putování krajinou* od Marka Řeháčka a Jakuba Šreka (dosažitelné na www.radlo.cz). Po druhé světové válce byla rodina Wallerů pro svůj německý původ odsunuta, jejich majetek byl zkonfiskován a právo hospodaření přešlo na státní organizace zabývající se správou lesů. To prozrazuje zápis v evidenci Katastrálního úřadu v Jablonci nad Nisou k pozemku č. 1305 o výměře 118 m² v k. ú. Rádlo.

Obnovy zchátralé Wallerovy kapličky se v roce 2016 ujal státní podnik Lesy České republiky, který nyní financoval i její výzdobu. Kříž na kapličce je dílem uměleckého kováře Jana Nikendeye z Jablonce n. N. a fotografie obrazu sv. Jana Křtitele od malíře Caravaggia byla získána z Kapitulní knihovny v Toledu, která k jeho užití vydala zvláštní povolení. Na obnově kaple se významně podílela též obec Rádlo, která zajistila, mimo jiné, vybudování přístupové cesty a lávky přes potok.

O kapličce se nedochovaly žádné informace a není známo ani její původní zasvěcení. Proto jsme měli při obnově skromné výzdoby volnou ruku. Jelikož se jeden z majitelů usedlosti dle historických dokumentů jmenoval Johann (Jan) a nové žehnání se připravovalo na dobu kolem svátku sv. Jana Křtitele, rozhodli jsme se pro zasvěcení

Miloslav Nevrlý v rozhovoru s Jakubem Šrekem, foto Zdeněk Bláha

právě jemu. Je to světec, jenž propojuje Starý a Nový zákon, a je velmi uctíván na křesťanském Západě i Východě. Jak se ukázalo, je též křesťním patronem iniciátora celé akce Jana Suchánka i kováře Jana Nikendeye.

Obrázek o rozměrech 34 x 54 cm a je proveden tiskem na plastové podložce. Jde o řešení vyvolané obavami z vandalismu – v případě poškození se dá obrázek snadno nahradit novým. Výrobně nejdražší byl kovový rámeček zlaté barvy, ve kterém je obrázek upevněn a jehož preciznost mu dodává punc kvality a důstojnosti.

V krátké úvaze při požehnání zaznělo z úst R. D. Oldřicha Koláře: „Když naše domy a stavby nemají pravidelnou údržbu, tak zpustnou. To samé platí i o lidech“. Jsou místa, která si svou krásou, historií a duchovností o náš trvalý zájem přímo říkají, mohou nás obohatit a zaslouží si naši péči. Wallerova kaplička k těmto místům patří.

Vysvěcení kapličky se zúčastnilo velké množství poutníků, foto Zdeněk Bláha

Probíhá obnova Emauzského obrázku

Bohumil Horáček

V sobotu 6. května 2017 začala obnova Emauzského obrázku na Staré poutní cestě do Hejnic. Jeho rekonstrukci pro Lesy ČR, s. p., realizuje Spolek Frýdlantsko. Boží muka byla kompletně rozebrána a převezena k restaurování. Smyslem je zachovat co nejvyšší míru historické autenticity. Kromě restaurování jsou při obnově využity i dochované historické fotografie.

Památku, která byla po roce 1945 rozvalena a poničena, později opět vztyčil a opravil Franz Hausmann s přáteli. Poslední provedené úpravy (obrázek, tabulka) byly na Emauzském obrázku realizovány členy Spolku Patron.

Návrat obnoveného Emauzského obrázku na Starou poutní cestu a jeho slavnostní odhalení jsou plánovány na sobotu 30. září 2017 od 15 hodin. Program: 15.00 h. mše svatá u Emauzského obrázku, v závěru žehnání božích muk.

Srdečně zvou: Frýdlantsko, spolek pro kulturu a krajinu; Lesní správa Frýdlant – Lesy ČR, s. p.; Římskokatolická farnost Raspenava.

Takto vypadal Emauzský obrázek před letošní opravou, foto Otakar Simm

Emauzský obrázek byl rozebrán na jednotlivé díly

Budování nového základu památky při Staré poutní cestě

Památka Karla Nádeníka na Smrku

Otokar Simm

O tom, že Karel Nádeník před necelými dvěma roky zakončil nečekaně svou pozemskou pouť po milovaných Jizerských horách, jsme psali v našem časopisu v čísle 3/2015.

*Karel Nádeník u Kauschkovy památky
pod Frýdlantským cimbuřím*

Karel se narodil v Novém Městě pod Smrkem a prožil v něm celý život. Zde se věnoval své rodině, žákům, jež učil na základní škole, s manželkou Evou pečoval o dům a zahrádku, zabýval se svými koníčky. Novoměstští zastupitelé poctili jeho lidské a morální hodnoty tím, že mu v květnu 2008 udělili čestné občanství.

Nad Novým Městem se zvedá hora Smrk, která se stala jednou z Karlových lásek. Stoupal na ni v létě i v zimě, za slunečního svitu, v dešti i mlze, za jakéhokoliv počasí. Sotva by se našel někdo, kdo byl v poválečné historii na Smrku častěji než on. Znal proto tu horu jako málokdo jiný a současně se zasloužil o její nynější vzhled. Nejedna pamětihodnost a místo na Smrku je s ním těsně spojeno.

Své znalosti též publikoval, a to zejména v časopisu Krkonoše – Jizerské hory, v Ročenkách Jizersko-ještědského horského spolku i v řadě dalších publikací. Nejvý-

znamnější jeho dílem je kniha nazvaná *Smrk – král Jizerských hor*. Kromě textů byl i autorem mnoha výborných fotografií.

Loni na podzim vznikla mezi členy Novoměstského okrašlovacího spolku myšlenka věnovat Karlu Nádeníkovi pamětní tabulku. Společně vytvořili její návrh, načež ji Jan Bláha vyrobil. Na vrcholu Smrku ji v dubnu 2017 upevnil Jaroslav Čech. Za tyto poskytnuté informace děkuji Miloslavu Bláhovi z Novoměstského okrašlovacího spolku.

Karla Nádeníka jsem poznal jako skromného muže a domnívám se, že by si nepřál být jakkoliv připomínán. Jsem ale přesvědčen, že si pohlednou a rovněž skromnou památku plně zaslouží. A kde jinde by měla být umístěna, než na Smrku, králi Jizerských hor?

Nádeníkova památka na vrcholovém sloupu na Smrku, foto Bohumil Horáček

Zemřel kamarád Olda Sladkovský

Zdeněk Bláha

S Oldřichem Sladkovským jsem se seznámil jako s ostatními našimi členy na schůzích a vycházkách Spolku Patron. Jednou jsem jej požádal, aby mi – jako znalec Liberce – ukázal některé památky města. A on pro mě připravil exkurzi po Liberci. Jenže po více než dvou hodinách jsem vycházku musel ukončit, protože zajímavostí bylo opravdu mnoho a o každé podrobně vyprávěl.

Začali jsme se scházet i na společných výletech. Jeden z nejlepších a nejdelších vedl ze Lvové do Polesí a Rynoltic. Cestou mně ukázal skály s vysekanými letopočty 1820, kříží a jmény, našli jsme též více než dvacet starých hraničních kamenů v Polesí a okolí. Příště mne dovedl na staré kamenné vyhlídky se zábradlím nedaleko silnice do Kateřinek. Sám bych je v žádném případě nenašel...

Ve třech, ještě s Láďou Řezáčem, jsme s knihou Marka Řeháčka a Jana Pikouse poznávali zajímavosti Rádla, jindy zase památky Chrastavska podle publikace Ivana Vydry. Chodili jsme sice pomalu, protože jsme všichni tři marodili, ale byly to parádní výlety v bezvadné partě.

Poslední společný výlet jsem s Oldou podnikl letos v březnu a měli jsme namířeno do oblasti Horního Hanychova a Janova Dolu. Ukázal mi například pozorovatelnu

u Krásné vyhlídky a dům, kde kdysi bydlel sánkař, horolezec a všestranný sportovec Rudolf Kauschka.

Olda též přispíval do spolkového časopisu Patron. Jeho vyprávění bylo vždycky obsáhlé a věcné. Informace hledal v muzeích, na úřadech, při osobních návštěvách i na internetu.

Oldřich Sladkovský byl velice skromným, poctivým a hodným člověkem. Jeho znalosti o našem regionu a hlavně Liberecka byly značné. Budu na něho vždy rád a v dobrém vzpomínat. Čest jeho památce!

*Olda Sladkovský (vpravo) s Láďou Řezáčem
na fotografii z března 2015*

Spolek Patron opět vystavuje

Milan Poláček

Mnozí z vás si jistě vzpomenou na putovní výstavu, jíž Spolek Patron před časem na více než deseti místech Libereckého a Středočeského kraje, včetně Prahy, představil svou více než třicetiletou historii a činnost. Laskavostí představitelů Jiřetína pod Bukovou teď máme možnost tyto informační panely, mapy, spolkovou knihovnu, ale i trojrozměrné exponáty (např. původní tabulky z některých pomníčků) trvale prezentovat návštěvníkům tamního Muzea místní historie v reprezentativní Vile Schowanek.

Většina původních výstavních panelů prošla obnovou poté, co byla poškozena nevhodným uskladněním. Za finanční pomoci obce Jiřetín pod Bukovou se podařilo zrekonstruovat osvětlení a podlahovou krytinu dvou výstavních místností v prvním poschodí Vily Schowanek tak, aby zůstala zachována jejich historická hodnota a zároveň aby navazovaly na stávající prostory.

Věříme, že do vily si kdykoliv během roku najde cestu co nejvíce z vás. Více informací naleznete na <http://www.vila-schowanek.cz/>.

Stálá spolková expozice se nachází v patře Vily Schowanek, foto Herbert Endler

Obnova kříže obětí sedmileté války v Raspenavě – Luhu

Jan Heinzl

Po mnoha desetiletích chátrání se letos uskuteční obnova kříže obětí sedmileté války v Raspenavě–Luhu. Během léta a začátku podzimu 2017 bude zrestaurován samotný žulový podstavec, osazena replika původního litinového kříže a upraveno okolí včetně obnovy dvou lavic. Obnovu realizují Střední škola hospodářská a lesnická Frýdlant a Frýdlantsko, spolek pro kulturu a krajinu za podpory Libereckého kraje a Nadace Občanského fóra.

Kříž obětí sedmileté války na fotografii z roku 1910

V závěru dnes již zapomenuté knihy *Historische Denkmäler im Friedländischen (Historické památky Frýdlantska)* z roku 1910, čtenáře zaujme fotografie mohutného – soudobého – pomníku, který tvoří vysoký kříž s korpusem Krista zasazený do kamenného podstavce se sekanými německými texty. Nalezneme ho v dnešní Raspenavě, avšak na historickém území Luhu, při zaniklé cestě spojující ves se Zámecským okresem. Příběh, který kříž připomíná, nás vrací do druhé poloviny 18. stolení, kdy evropský kontinent zachvátila Sedmiletá válka. Běsnění neuniklo ani při zemské hranici ležící panství Frýdlant. Habsburská vojska se zde potýkala s průniky pruských jednotek, které do Čech vstupovaly nejen ze sousedního, již Pruského Slezska, ale dočasně i z Prusy obsazeného Saska.

Jeden z mnoha tragických příběhů války se v Luhu odehrál roku 1760. Na místě, či spíše v jeho bezprostřed-

ním okolí, kde dnes zchátralý pomník nalezneme. Slova, která kamenný podstavec mj. nese, zachycují strohou informaci o tom, že v blízkosti kříže bylo pohřbeno sedm osob: maďarský husarský důstojník c. k. vojska, tři vozkové, žena vojáka a dvě děti.

Více se o smutném příběhu dočteme v úvodu zmiňované knihy, kde její autor Otto Heinrich Metzger informaci upřesnil. Všichni se stali obětmi přepadení rakouské transportní kolony pruským vojenským oddílem. Jestliže samotná historická událost není nijak podrobná, o osudu pomníku máme informací více. V roce 1875 nechal jistý Josef Bergmann na místě postavit kříž. Ten o třicet let později nahradil současný pomník, který na své náklady zbudoval *Zentralverein zur Erhaltung der Kriegerdenkmäler in Böhmen* (Ústřední spolek pro udržování válečných pomníků v Čechách). Slavnostní odhalení se konalo 22. června roku 1905, pod záštitou velitele generálního štábu rakousko-uherské armády hraběte Friedricha von Beck-Rzikowského.

V květnu 2017 začaly práce v bezprostředním okolí památky

Děje se v Jizerských horách

Spolek Patron připravuje údržbu Porscheho pomníku

Porscheho pomník, který se nachází v údolí horního toku Černé Nisy, stojí na místě, kde byl v roce 1874 zavražděn a oloupen statkář Václav Porsche. V současné době je povrch památky porostlý mechy a lišejníky a vytesané písmo je velice špatně čitelné. Spolek Patron připravuje celkovou očistu pomníku a obnovu písma. Nutná bude také úprava, nebo úplné odstranění vzrostlých stromů, které byly v těsném okolí obelisku vysázeny před 20 lety. Jejich větve památku zcela zastíňují a přispívají i k rychlejší tvorbě lišejníkového porostu.

Výzva členům Spolku Patron

Výbor Spolku Patron vyzývá své členy, kteří vlastní jakýkoliv předmět, demontovanou památku nebo její část, písemnost či archiválii, které by mohly rozšířit stálou spolkovou expozici ve Vile Schowanek, nechť se spojí s jednatelem spolku Milanem Poláčkem. Kontakty naleznete na našich webových stránkách.

Wenzerichův pomník projde obnovou

V plánu oprav má Spolek Patron pro rok 2017 zařazenu i opravu Wenzerichova pomníčku. Kamenný obelisk označuje místo, kde pod převrácenými saněmi 19. března 1866 zahynul dvaatřicetiletý Florián Krause, zvaný Wenzerich. Pomníček lze najít v rokli Smědě poblíž zeleně značené turistické cesty mezi Sedmitrámovým mostem a Zadní Studánkou. Na opravě budeme opět spolupracovat se zkušenou restaurátorkou Vanesou Trostovou. Hotovo bychom chtěli mít ještě do konce letošního roku.

Wallerova kaple, stav před opravou (2016), foto Jan Suchánek

Opravená Wallerova kaple v červnu 2017, foto Bohumil Horáček

Instalace stálé expozice Spolku Patron ve Vile Schowanek, foto Otokar Simm

Patron

**Čtvrtletník přátel drobných památek
Jizerských hor č. 2/2017 (28. ročník)**

Vydává Spolek Patron, zapsaný ve spolkovém rejstříku vedeném Krajským soudem v Ústí nad Labem v oddílu C, vložce 2660, se sídlem: č. p. 104, 468 43 Jiřetín pod Bukovou, IČO: 64669807, e-mail: spolek@spolekpatron.cz, web: www.spolekpatron.cz. Redakce: Bohumil Horáček, Otokar Simm. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno OkÚ - Jbc - 941/34. Ev. č. MK ČR E 10470. Výtisk je neprodejný a slouží výhradně pro vnitřní potřebu spolku a jeho členů. Příspěvky a fotografie do dalšího vydání zasílejte nejpozději do **10. září 2017** na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. **Za správnost příspěvků odpovídá autor. Redakce žádá autory o porozumění pro jazykovou a redakční úpravu jednotlivých příspěvků.**

reklama-4u.cz
reklamní agentura
e-mail: info@reklama-4u.cz